

УДК 339.97

Роль міжнародного консалтингу в розвитку національного ринку консалтингових послуг

Любохинець Л.С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії
Хмельницького національного університету

Дашевська А.А.

студентка факультету економіки та управління
Хмельницького національного університету

У статті проаналізовано особливості розвитку міжнародного консалтингу та його вплив на визначення основних напрямів функціонування та формування сегментованої структури національного ринку консультаційних послуг, досліджено організаційно-економічні аспекти консалтингової діяльності та визначено тенденції виходу на національний ринок світових брендів у галузі консультування.

Ключові слова: міжнародний консалтинг, консалтингові послуги, консалтингова діяльність, консультаційні послуги.

Любохинець Л.С., Дашевская А.А. РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНОГО КОНСАЛТИНГА В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОГО РЫНКА КОНСАЛТИНГОВЫХ УСЛУГ

В статье проанализированы особенности развития международного консалтинга и его влияние на определение основных направлений функционирования и формирования сегментированной структуры национального рынка консультационных услуг, исследованы организационно-экономические аспекты консалтинговой деятельности и определены тенденции выхода на национальный рынок мировых брендов в области консультирования.

Ключевые слова: международный консалтинг, консалтинговые услуги, консалтинговая деятельность, консультационные услуги.

Liubokhynets L.S., Dashevskaya A.A. THE ROLE OF INTERNATIONAL CONSULTING IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL MARKET OF THE CONSULTING SERVICES

In the article the features of the international consulting development and its influence on the definition of the main areas of functioning and formation of the segmented structure of the national market of consulting services are analyzed, the organizational and economic aspects of consulting activity are investigated and the tendencies of entering into the national market of world brands in the field of consulting are determined.

Keywords: international consulting, consulting services, consulting activity.

Постановка проблеми. Для сучасного стану розвитку міжнародних економічних відносин актуальним є питання ефективного функціонування ринку консалтингових послуг в адекватному економічному середовищі, де ринкова інфраструктура є ключовим елементом. Тому реального значення набуває консалтингова діяльність, що є одним із важливих компонентів управлінської інфраструктури, а також з'ясування ролі міжнародного консалтингу в розвитку світової економічної системи та національного ринку консалтингових послуг. Глобальний ринок консалтингових послуг формується та трансформується під впливом динаміки світових бізнес-тенденцій, що супроводжуються використанням принципово нових інформаційних та консалтингових технологій, які є основою якісного розвитку

сучасного консалтингового бізнесу, трансформації бізнес-процесів ТНК та урізноманітнення структури консалтингових послуг і продуктів за рахунок інноваційного складника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем консалтингових послуг здійснювали у своїх працях такі зарубіжні вчені, як Е. Бейч, К. Макхем, Р. Метцгер, С. Бісвас. Досить вагомий внесок у розгляд питань організації й розвитку консалтингової діяльності зробили вітчизняні вчені-економісти В. Верба, В. Герасимчук, В. Коростелев, М. Кропивко, Ю. Лапигін, С. Козаченко, М. Кубр, В. Новицький. Проте проблематика розвитку консалтингу та визначення напрямів реформування ринку консалтингових послуг залишається актуальною в сучасних умовах трансформаційних змін.

Метою статті є визначення ролі міжнародного консалтингу у формуванні національного ринку консалтингових послуг у контексті розвитку інформаційної економіки та знаннєвої природи консультування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграція України у світову економіку передбачає вирішення питань обслуговування бізнесу з метою покращення життєдіяльності підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності за допомогою використання передових технологій. Все це з урахуванням швидкої пристосованості вітчизняних підприємств до трансформаційних змін потребує надання професійної підтримки керівництва в процесі управління діяльністю бізнесу. У цьому контексті консалтинг розглядається як вид інтелектуальної діяльності, основне завдання якої полягає в аналізі, обґрунтуванні перспектив розвитку і використання науково-технічних та організаційно-економічних інновацій з урахуванням наочної області і проблем клієнта. Міжнародний консалтинг визначається як вид міжнародної діяльності спеціалізованих компаній у сфері послуг, метою яких є надання консультацій, передача передового світового досвіду державам, виробникам, продавцям і споживачам інших країн із широкого кола питань економічної діяльності.

Інноваційні ідеї у сфері консалтингу визначалися розвитком інформаційних технологій, переходом світової економіки до економіки знань, зміною принципів прийняття управлінських рішень, що, в свою чергу, привело до виокремлення причин стрімкого розвитку управлінського консультування та розширення ринку консультаційних послуг в умовах переходу на нові технологічні уклади передових економік світу. До таких причин належать:

- загальні глобалізаційні тенденції розвитку бізнесу, що сприяє зростанню попиту на консультаційні послуги;
- пошук нових засобів підвищення ефективності виробництва з боку підприємців;
- спроби комерційного застосування своїх здібностей фахівцями управління у сфері консультування як конкурентної переваги;
- логіка та стратегія розвитку організаційної науки.

Загалом консалтингова діяльність полягає у консультуванні керівників, управлінців, профільних фахівців із широкого кола питань у сфері фінансової, комерційної, юридичної, технологічної, технічної, експертної діяльності. Міжнародний консалтинг зазвичай

розглядається у двох аспектах: як один із напрямів функціонування світового ринку та як спосіб спеціалізації певного виду консультаційної допомоги (міжнародний фінансовий, інвестиційний, кадровий консалтинг). Специфікою консалтингових послуг є створення інтелектуального продукту, який залишається у володінні клієнта після завершення консультування. Досить часто консалтингові послуги надаються паралельно чи разом з іншими, а тому найчастіше трапляються компанії, які спеціалізуються саме на наданні комбінованих послуг (аудиторські та консалтингові чи юридичні у поєднанні з консалтинговими тощо).

Загалом сектор консалтингових послуг розвивається випереджаючими темпами порівняно з іншими галузями світової економіки. Особливо значний розвиток ринку консалтингових послуг відзначається в країнах Центральної та Східної Європи, СНД, Азії, Індії і Китаї. За відомостями ГЕАСО, понад 11% послуг грецьких консалтингових фірм, 10% – російських, по 5% – хорватських та словенських припадає на східноєвропейські країни. Найбільш перспективним ринком з погляду обсягу попиту є Китай [2].

У 2015 році обсяг глобального ринку консалтингових послуг становив 245 млрд дол. США, продемонструвавши приріст майже на 5% порівняно з 2014 роком. Лідером сфери залишається ІТ-консалтинг, оборот якого в 2015 році становив 50 млрд. дол. США. Цей вид консультування найпопулярніший у США, Японії та в Західній Європі. Приплив інвесторів-нерезидентів з усього світу, значні темпи збільшення невиробничої сфери та багато інших економічних чинників є причинами зростання обороту ринку консалтингових послуг у цих країнах. У Східній Європі перше місце посідає операційний консалтинг. Така диференціація переваг може бути зумовлена менталітетом і національною особливістю бізнес-моделі. Захід звик орієнтуватися на завтрашній день, інвестувати в майбутнє, тоді як бізнес у країнах Центральної та Східної Європи прагне зміцнити свої позиції на ринку на найближчий час [3].

Національні та інтернаціональні професійні асоціації є важливими суб'єктами на світовому ринку консультування. Професійні консалтингові асоціації здійснюють свою професійну діяльність у 42 країнах світу. Серед провідних міжнародних професійних об'єднань в сфері консультування виокремлюють Європейську федерацію асоціацій з економіки та

управління (ФЕАКО), що нараховує 1200 консалтингових фірм, та Асоціацію менеджмент-консалтингових фірм (АМКФ), що є транснаціональним об'єднанням, оскільки членами цієї організації є найбільші американські консалтингові фірми, які мають філіали практично у всіх регіонах світу. Авторитетним консалтинговим об'єднанням є також Міжнародна рада інститутів управлінського консультування (The International Council of Management Consulting Institutes – ICMCI) – це мережа асоціацій консультантів у всьому світі, які мають спільну місію, цінності та цілі. У предметній сфері надання консультативних послуг часто звертаються до таких організацій, як Європейський фонд розвитку менеджменту (EFMD), Асоціація розвитку менеджменту країн Центральної та Східної Європи (CEEMAN), Американська асоціація менеджменту (AMA), Японська федерація менеджмент-організацій (ZENNON-RED), Міжнародна асоціація консультантів з організаційного розвитку, Асоціація консультантів з підбору вищого управлінського персоналу та інші.

Досить часто роль міжнародного консалтингу у розвитку світової економічної системи простежується саме через завдання та цілі функціонування консалтингових асоціацій, такі як:

- формування мережі спеціалізованих фірм управлінського консультування;
- координація та інформаційне забезпечення;
- підтримка і розповсюдження стандартів якості послуг та етики відносин із клієнтами;
- виконання досліджень з метою прогнозування потреб у консультаційних послугах;
- розроблення рекомендацій щодо організації та методів консультування;
- здійснення видавничої та рекламної діяльності тощо.

Практично в усіх країнах світу поруч із вітчизняними консультаційними фірмами працюють транснаціональні аудиторські та консалтингові корпорації, такі як Deloitte&Touche Tohmatsu International, Price waterhouse Coopers (PwC), Ernst&Young, KPMG, McKinsey&Company, Booz-Allen&Hamilton. Більшість цих фірм входять до складу так званої Big4 («великої четвірки») – Ernst&Young, Deloitte, KPMG, PwC, які є найбільшими у світі компаніями у сфері аудиту і консалтингу та займають найвищі позиції за сукупними доходами серед консалтингових компаній, які працюють та надають різні консультаційні послуги, починаючи з аудиторських і закінчу-

ючи бізнес-консалтингом та ІТ-консалтингом. Перевагами таких фірм є насамперед відомий бренд, комплексне вирішення проблеми, висока кваліфікація персоналу, перевірена якість послуг. Вони спеціалізуються на обслуговуванні великих компаній та пропонують весь спектр управлінських послуг для вирішення найскладніших проблем. Представники групи Big4 займаються також і дослідницькою діяльністю, що дає їм змогу постійно удосконалюватися. Вузкоспеціалізовані фірми, як правило, надають консалтингові послуги представникам дрібного і середнього бізнесу та працюють в обмеженому секторі консультування. Сьогодні світові лідери у сфері консультування займають від 25% до 40% залежно від сегменту, обсягу національного ринку консалтингових послуг. При цьому «велика четвірка» аудиторських компаній в Україні має понад 60% обсягу продажів аудиторських та консалтингових послуг. Понад 50% доходів, які генерують вітчизняні консалтингові компанії, отримуються від реалізації послуг з управлінського консультування та ІТ-консалтингу. Так, згідно зі звітом глобальної мережі PwC, її сукупний валовий дохід за фінансовий рік, що закінчився 30 червня 2017 року, становив 37,7 млрд дол. США і зріс майже на 7% порівняно з попереднім періодом. Тобто цього річного зростання закріпило тенденцію сталого зростання доходів міжнародної мережі фірм PwC за останні 20 років поспіль. При цьому у країнах Північної та Південної Америки доходи компанії зросли майже на 7%, у Західній Європі зафіксоване стабільне зростання доходу на 4% і набагато динамічніше зростання доходу на 13% – у Центральній та Східній Європі. В Австралії та країнах Тихоокеанського регіону доходи мережі фірм PwC збільшилися на 10%, що вдвічі перевищує показник минулого року, а в країнах Азії також спостерігається зростання доходів на 10% [4].

Міжнародна компанія Nexia International (Nexia), що входить у десятку найкращих мереж незалежних аудиторських і консалтингових фірм, за результатами фінансової звітності за 2016 рік отримала загальний дохід у розмірі 3,2 млн дол. США, тобто на 4% вищий, ніж у 2015 році. Такому збільшенню міжнародного доходу компанія завдячує невпинному зростанню усієї мережі. Так, Азійсько-Тихоокеанський регіон досягнув значного приросту на 35%, при цьому Китай понад удвічі збільшив свій дохід протягом року, а південно-

американські компанії Nexia принесли збільшення доходу в регіоні на 19%, Північна і Центральна Америка показала швидке зростання прибутку на 10% по регіону [5]. За даними глобального дослідження журналу «International Accounting Bulletin» (IAB), мережа міжнародної компанії Nexia International (Nexia) залишається у десятці найбільших аудиторських мереж за розміром доходів.

Щодо українського ринку консалтингу, то за дослідженнями, проведеними на замовлення компанії «Група Фінансових Рішень», в нашій країні виокремлюють декілька обмежень, які поки що не дають змоги ринку стрімко розвиватися (рис. 1), серед яких:

- низька поінформованість щодо надання консалтингових послуг та складність в отриманні об'єктивної інформації;
- недовіра до консалтингу загалом, що зумовлено не завжди достатнім рівнем професіоналізму з боку консультантів;
- невисокий рівень інтеграції українських консалтингових компаній в міжнародні консалтингові структури й об'єднання;
- низька активність професійних об'єднань на консалтинговому ринку;
- низький рівень звернення до консалтингових компаній;
- недостатній рівень фінансової грамотності керівників. Відсутність інформації, що пояснює доцільність, необхідність і переваги використання таких видів послуг у поточних умовах ринку [3].

Зважаючи на глобалізаційні та інтеграційні процеси в національній економіці, залучення

нових інвестицій у бізнес, динамічні зміни інформаційних технологій, перспективи розвитку консультантського бізнесу в Україні розширюються через зростання попиту на такі послуги, як фінансовий консалтинг і менеджмент, оптимізація бізнесу, інтеграція CRM-систем, професійні тренінги, особливо для керівників компаній. Більшість вітчизняних консультантських фірм надають у процесі своєї діяльності консультантські послуги з управлінського, фінансового, юридичного консультування. До 40% консультантських фірм у свій асортимент включають послуги з маркетингу, консалтингові послуги з питань оцінки ризиків під час купівлі цінних паперів, послуги з інформаційних технологій, послуги з розроблення бізнес-планів, консультації з питань оподаткування та зовнішньоекономічної діяльності. Темпи цифрової трансформації операційних процесів змінили ринок і стали причиною стрімкого зростання попиту на послуги, які забезпечують впевненість у таких сферах застосування цифрових технологій, як кібербезпека і захист даних, розширена аналітика даних та рішення для корпоративних систем. Крім того, прогресивна практика послуг у галузі внутрішнього аудиту пропонує клієнтам унікальні технологічні рішення у сфері корпоративного управління, оцінці ризиків та комплаєнсу [4].

Основною перевагою вітчизняних консультантів є невисока вартість послуг порівняно з іноземними. Тому замовниками вітчизняних компаній консалтингу найчастіше бувають невеликі підприємства малого й середнього

Рис. 1. Обмеження розвитку національного ринку консалтингових послуг

бізнесу. Станом на кінець квітня 2017 року консалтингові послуги в Україні надавали понад 5 тис. компаній [3].

Аналізуючи обсяг ринку консалтингу, варто робити поправку на ситуацію в Україні: внаслідок військових дій на сході країни відбулося зниження споживання консультаційних послуг із 490 млн. дол. у 2014 році до 437 млн. дол. у 2016-му. Найбільший сукупний дохід на одного співробітника зафіксований у сегментах фінансового консалтингу (18,6%), консалтингу у сфері ІТ (17,02%). Також вагому роль посідають аудиторські, юридичні та бухгалтерські послуги. Згідно з дослідженням, основними споживачами послуг є промисловість 26,27%, ГКМ – 20,53%, фінансова і страхова діяльність – 17,61%, решта 35,59% ринку розподілилася серед інших галузей [3].

Поступове збільшення попиту на консалтингові продукти відбувається в результаті:

- покращення якості послуг, що надаються, оскільки неодмінно зростатиме професіоналізм вітчизняних консультантів, їх досвід, удосконалюватимуться навички роботи і методи виконання замовлення;

- переходу на постійне консультаційне обслуговування, що є більш економічним для клієнта;

- усвідомлення вигоди від залучення консультантів для вирішення існуючих проблем і отримання нової інформації, ідей, пропозицій.

Таким чином, ринок консалтингових послуг зростає навіть в умовах економічних та політичних криз, оскільки компанії, прагнучи знизити собівартість продукції та підвищити ефективність і результативність своєї діяльності, звертаються до послуг управлінських консультантів.

Висновки. Отже, особливості розвитку глобального ринку консалтингових послуг тією чи іншою мірою пов'язані з глобалізацією світового економічного простору. Очевидна тенденція до посилення глобалізації та інституціоналізації консалтингових послуг, що пропонуються найбільшими фірмами, не унеможливорює функціонування на ринку малих та середніх спеціалізованих компаній, які більш конкурентоспроможні на національних ринках. Водночас зберігається великий

потенціал зростання і для транснаціональних лідерів світового консалтингу. Їхній розвиток дедалі більше пов'язується зі зміною поколінь інформаційних технологій, еволюцією маркетингових технологій, модернізацією консультант-клієнтських відносин, капіталізацією інтелектуального капіталу. Наслідками глобалізаційних процесів на ринку консалтингових послуг є домінування великих транснаціональних консалтингових компаній, посилення конкуренції на ринку, переорієнтація ділової активності малих консалтингових компаній у сферу вирішення вузьких питань динамічних національних ринків, націлених на специфіку вітчизняної економіки.

На розвиток і структуру глобального консалтингового ринку впливають такі транснаціональні чинники, як лібералізація міжнародних економічних відносин, загострення конкуренції на національних та регіональних консалтингових ринках, відкриття консалтингових ринків у країнах з перехідною економікою, прорив інноваційних технологій в консалтинговому бізнесі та орієнтація консалтингових компаній на скорочення трансакційних витрат, конвергенція економічних політик розвинених країн світу.

З огляду на зміни тенденцій ведення бізнесу все більше українських компаній приходять до розуміння важливості та необхідності використання консалтингових послуг. Тому вітчизняним консалтинговим компаніям потрібно зосередити основні зусилля на перспективах, які ефективно вплинуть на бізнес і економічний стан країни загалом. При цьому можливий успіх консультаційних організацій в Україні багато в чому залежить від їх готовності до нововведень, адаптованості набору послуг до потреб клієнтів, пошуку нових продуктів і ринків, застосування нових методів втручання та внесення змін під час реалізації консультаційних пропозицій. Майбутнє консалтингу нерозривно пов'язане з підвищенням професіоналізму консультантів, високою якістю виконання замовлень, дотриманням етичних стандартів, здатних задовольнити потреби клієнтів, збільшенням частки українських компаній у наданні послуг та їх виходом на світові ринки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міжнародний консалтинг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rc=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiPkqfp5uTXAhWhO5oKHVTABlcQFgg9MAl&url=http%3A%2F%2Fela.kpi.ua%2Fbitstream%2F123456789%2F16543%2F1%2FInternational%2520Consulting_Tutorial.doc&usq=AOvVaw1MqBWrtBOnPcVnjVBHQ7X

2. Еволюція розвитку консалтингу за кордоном. Стан управлінського консалтингу в країнах з розвинутою ринковою економікою. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studme.com.ua/13761025/menedzhmentevolyutsiya_razvitiya_konsaltinga_rubezhom_sostoyanie_upravlencheskogo_konsaltinga_stranah.htm
3. Відновлення ринку консалтингу почнеться вже в 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://n-auditor.com.ua/uk/novini/finansi/item/66877-відновлення-ринку-консалтингу-почнеться-вже-в-2018-році.html>
4. Сукупний дохід фірм міжнародної мережі PwC за 2017 фінансовий рік зріс до рекордних 37,7 млрд. дол. США. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pwc.com/ua/uk/press-room/2017/global-annual-review-2017.html>
5. Nexia International повідомляє, що фінансові результати показали зростання доходу на 4% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dk.ua/nexia-international-povidomliaie-shcho-finansovi-rezultaty-pokazaly-zrostannia-dokhodu-na-4/>
6. Кленін О.В., Білопольський М.Г. Стратегічний консалтинг в системі управління розвитком підприємства: ретроспектива та перспективи / О.В. Кленін, М.Г. Білопольський // Вісник економічної науки України – 2017. – № 1. – С. 134–165.
7. Верба В.А. Управлінське консультування: концепція, організація, розвиток: монографія / В.А. Верба. – К.: КНЕУ, 2011. – 327 с.